

Miksi koira ontuu?

Asiaa koiran kivusta ja sen hoidosta

Koira näyttää raajassaan olevan kivun ontumalla. Ontuminen voi olla ainoa oire, jonka omistaja havaitsee koirassaan, vaikka jalassa olisi voimakaskin, pitkään jatkuneen sairauden aiheuttama muutos. Sekä eläinten että ihmisten kipu on edelleen alihoidettua, vaikka tietämys onkin viime vuosina lisääntynyt ja uusia kivun pitkäaikaishoitoon tarkoitettuja ja turvallisia lääkkeitä on tullut markkinoille useita.

Miten eläimen kokemaa kipua voidaan arvioida?

Koska ihmisen ja koiran kivun aistimiseen ja tuntemiseen tarkoitettujen rakenteiden ovat samanlaiset, voidaan olettaa, että koira tuntee vastaavaa kipua kuin ihminen tuntisi samassa tilanteessa. Omistaja voi täysin rinnastaa itsensä vastaavaan tilanteeseen koiransa kanssa ja miettiä, millaista kipua hän itse kokisi ja miten tämä kipu vaikuttaisi hänen omaan käyttökseen ja elämäänsä. Omistaja onkin todettu koiransa kivun parhaaksi arvioijaksi. Koira kun saattaa eläinlääkärin vastaanotolla käyttäytyä aivan toisin kuin turvallisissa kotiololoissa. Eläinlääkärin tehtävänä onkin kysyä omistajalta oikeat kysymykset, joiden nojalla hän voi päätellä kokeeko koira kipua vai ei.

Kivun näyttäminen ulospäin on kullekin yksilölle ominainen ominaisuus ja riippuu myös eläimen muusta tilasta sekä aikaisemmista kivun kokemuksista. Muutoinkin stressaantunut koira kokee todennäköisesti kivun voimakkaampana kuin elämäänsä rauhallisesti suhtautuva lajikumppaninsa. Tavallisimmin koira osoittaa kivun syrjään vetäytymisenä, ruokahalun laskuna, masentuneisuutena, ärtyneisyytenä, aggressiivisuutena, liikkumishaluttomuutena tai vain jo alussa sanottuna ontumisena taikka kivuliaan ruumiinosan aristamisena. Koira ei yleensä valita ääneen ainakaan pitkään jatkunutta, kroonista kipua kokiessaan. Lyhytaikainen, äkillinen kipu saattaa saada koirankin valittamaan tai käyttäytymään aggressiivisesti, mutta mikään sääntö tämä ei ole.

Kipua on monen laista

Aistimisen kannalta kipu voidaan jakaa kahteen erilaiseen kipuun. On olemassa lyhytkestoinen äkillinen kipu ja pitkäkestoinen krooninen kipu. Molempien kipuaistimus välittyy elimistössä eri hermosyitä pitkin ja niihin vaikuttavat estävät mekanismit ovat erilaiset. Elimistössä on kaikkialla kipua aistivia hermopäätteitä. Näitä on runsaasti mm. ihossa ja ihon vaurioitumisesta syntyvä kipu onkin meille kaikille tuttu. Jos laitamme kätemme kuumalle levylle, vedämme sen heti pois, ennen kuin olemme itse asiassa tajunneet, mitä tapahtui. Kipu syntyy, kun kudokset vaurioituvat, johtuu se sitten ulkoisesta syystä (kuuma levy, kolhaisu) tai sisäisestä syystä (kasvain, tulehdus, nivelrikko).

Kun kipu jatkuu ja jatkuu vuorokaudesta toiseen, koira saattaa vetäytyä hiljaa rauhassa odottamaan, että kipu jonakin päivänä olisi poissa ja se voisi jatkaa elämäänsä eteenpäin. Koska koira ei voi kertoa meille, millaisena se kokee kipunsa, on ihmisen yritettävä päätellä se koiran käyttäytymistä tarkkailemalla tai rinnastamalla koiran kipu itseensä. Esimerkiksi nivelrikosta kärsivä koira on varmasti kipeä aivan samoin, kuin korva- tai anaalirauhastulehdistä poteva taikka leikkauksesta toipuvakin.

”Kyllä koira haavansa nuolee”

Aikaisemmin on uskottu, ettei kipulääkityksen antaminen eläimelle ole tarpeen ja saattaa itse asiassa jopa olla vahingollista, kun koira lääkittynä alkaakin käyttää kipeää ruumiinosaansa. Tutkimusten valossa mikään ei tue tätä käsitystä, vaan on todettu, että asianmukaisen ja riittävän kipulääkityksen saanut eläin toipuu lääkitystä ilman jäänyttä nopeammin. Vaikutus voi ulottua jopa niin pitkälle, että kipulääkityksellä voidaan jopa vaikuttaa vakavankin sairauden etenemiseen. Erään tutkimuksen mukaan kasvaimenpoistoleikkauksen jälkeisen kipulääkityksen saaneille hiirille kehittyi verrokkeja vähemmän etäispesäkkeitä.

Sairaalle ja kipeälle eläimelle on annettava mahdollisuus kivuttomaan ja sitä myöten laadukkaampaan elämään, vaikka itse sairautta olisikin mahdotonta parantaa. Tämä koskee muun muassa nivelrikon aiheuttamasta kivusta kärsiviä iäkkäitä koiria. Nivelrikko kehittyy helposti niveleen, jonka rakenne ei ole alun perin normaali esim. jonkin kasvuhäiriön seurauksena. Tällaisia tavallisia kasvuhäiriöitä ovat mm. lonkka- ja kyynärnivelenkasvuhäiriö, jotka molemmat ennemmin tai myöhemmin johtavat nivelrikon kehittymiseen. Oireena havaitaan ontuminen ja nivelen jäykkyys. Lattialta nouseminen ei tahdo onnistua enää nopeasti ja sohvalle hyppääminen tuottaa vaikeuksia.

Kivun hoidon menetelmät

Eläinlääkäri pystyy vastaanotolla hoitamaan koiran kipua tehokkaasti käyttämällä mm. anestesiaa silloin, kun sen käyttö on tarpeen. Koiralle tehdäänkin monet pienetkin toimenpiteet rauhoitettuna, puudutettuna tai

nukutettuna. Yksi tärkeä syy tähän on estää koiraa kokemasta ahdistusta ja kipua, joka saattaa vaikeuttaa sen myöhempää käsittelyä. Moni koira ei kivuliaan tai muutoin ikäväksi kokemansa toimenpiteen jälkeen suostu enää astumaan tassullaankaan vastaanoton sisäpuolelle.

Eläinlääkäri voi myös tarvittaessa käyttää nopeasti vaikuttavia pistoksina annettavia kipulääkkeitä. Omistaja voi jatkaa lääkitystä kotona eläinlääkäriin määräämillä, suun kautta annosteltavilla tulehduskipulääkkeillä. Tulehduskipulääkkeissä on valinnanvaraa aina hyvänmakuisista nesteistä suussa sulaviin tabletteihin ja purutabletteihin saakka, joten lääkkeen antamisen vaikeus ei saa muodostua koiran kipulääkityksen esteeksi.

Lisäksi nykyisillä koiralle tarkoitetuilla reseptillä saatavilla kipulääkkeillä voidaan lääkittää koiraa myös pitkäaikaisesti, jos siihen on tarvetta, sillä nykyiset koiralle tarkoitettut lääkkeet ovat turvallisia. Lähes kaikilla on kotona ihmisille tarkoitettuja kipulääkkeitä, joiden antamista koiralle ilman tietoa niiden soveltuvuudesta tai oikeasta annoksesta tulee välttää. Esimerkiksi ibuprofeenia sisältävät ihmisen särkylääkkeet saattavat aiheuttaa koirassa maksasairauden lyhyenkin annostelun seurauksena. Haittavaikutusten pelko on turha kipulääkityksen este silloin, kun käytetään koiran omaa lääkettä. Tulehduskipulääkkeet eivät myöskään tee koirasta tokkuraista, sillä niillä ei ole vaikutusta koiran keskushermostoon. Tulehduskipulääkkeiden vaikutus perustuu tulehduksen välittäjäaineiden syntymisen estoon vaurioituneessa kudoksessa.

Kipulääkityksen tukena voidaan käyttää akupunktiota ja fysioterapiaa. Akupunktion teho perustuu sekä lihasspasmien laukaisuun että kipuaistimusta ehkäisevien mekanismien kytkeytymiseen päälle, kun ihossa ja ihon alla olevia pisteitä ärsytetään. Fysioterapian avulla taas varmistetaan tukirangan ja lihasten liikkuvuus mm. kroonisissa tukirangan sairauksissa. Jatkuva kipu esim. selkärangassa aikaansaa sen, ettei eläin käytä lihaksiaan enää normaalisti ja nekin kipeytyvät tai jopa surkastuvat. Hieromalla ja harkitulla liikunnalla, kuten uimisella, voidaan varmistaa koiran normaalin toimintakyvyn säilyminen. Kroonisen kivun hoito ja pitkäaikaisesta sairaudesta toipuminen ovat pitkään kestäviä prosesseja, joissa tarvitaan hyvää yhteistyötä omistajan ja koiraa hoitavien ammattilaisten välillä.

Eläinlääkäri Nina Menna
Vetcare Oy